

Številka: U-I-144/19-20

Datum: 9. 10. 2019

SKLEP

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem z zahtevo skupine poslancev Državnega zbora, na seji 9. oktobra 2019

sklenilo:

Do končne odločitve Ustavnega sodišča se zadrži izvrševanje druge povedi prvega odstavka 216. člena Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 66/17 in 22/19)

Obrazložitev

A.

1. Skupina poslancev Državnega zbora (v nadaljevanju predlagatelj) izpodbija tretji in sedmi odstavek 148. člena, 149.b, 149.c, 149.č, 150.a in 156. člen ter drugo poved prvega odstavka 216. člena Zakona o kazenskem postopku (v nadaljevanju ZKP). Izpodbijani ureditvi očita kršitev 2., 8., 14., 15., 22., 23., 35., 36. in 153. člena Ustave, 8. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) in 12. člena Splošne deklaracije človekovih pravic (Uradni list RS, št. 24/18, MP, št. 3/18).

2. Predlaga, naj Ustavno sodišče zadevo obravnava absolutno prednostno in naj do končne odločitve zadrži izvrševanje tretjega in sedmega odstavka 148. člena, 149.b, 149.c in 156. člena ter druge povedi prvega odstavka 216. člena ZKP. Zatrjuje, da bi z njihovim izvrševanjem nastale težko popravljive škodljive posledice in da zadržanje njihovega izvrševanja ne bi povzročilo nobenih škodljivih posledic, saj bi se prikriti preiskovalni ukrepi in hišne preiskave izvajali na podlagi prej veljavnih določb ZKP.

3. Državni zbor je odgovoril na predlog za začasno zadržanje izvrševanja izpodbijanih določb. Predlaga zavrnitev predloga. Med drugim navaja, da so navedbe predlagatelja o možnosti nastanka škodljivih posledic posplošene, da je mogoče varstvo pravic prizadetih oseb, zlasti pri izvrševanju 148., 149.b, 149.c in 156. člena ZKP, zagotoviti s pravnimi sredstvi znotraj samega kazenskega postopka in da bi z zadržanjem izvrševanja izpodbijane ureditve lahko nastala pravna praznina.

4. Mnenje o predlogu je dala Vlada. Meni, da je predlog za zadržanje izvrševanja izpodbijanih določb neutemeljen. Pojasnjuje, da izpodbijane določbe večinoma dopolnjujejo že veljavno ureditev, da v pravni red vnašajo višjo stopnjo jasnosti in določnosti, da se z njimi odpravljajo težave, zaznane v praksi, in da so usklajene z zahtevami, izhajajočimi iz ustavnosodne presoje, prakse Evropskega sodišča za človekove pravice in Sodišča Evropske unije, predvsem pa temeljijo na načelu sorazmernosti.

5. Odgovor Državnega zbora in mnenje Vlade je Ustavno sodišče poslalo predlagatelju zahteve, ki nanju ni odgovoril.

6. Ustavno sodišče je s sklepom z dne 4. 7. 2019 začasno zadržalo izvrševanje 150.a člena ZKP. Predlog, naj se do končne odločitve zadrži izvrševanje tretjega in sedmega odstavka 148. člena ter 149.b, 149.c in 156. člena ZKP, je zavrnilo. Odločilo je, da bo o predlogu za zadržanje izvrševanja druge povedi prvega odstavka 216. člena ZKP odločilo posebej in da bo zadevo obravnavalo absolutno prednostno. Predmet presoje v tem sklepu je torej predlog za začasno zadržanje druge povedi prvega odstavka 216. člena ZKP.

B.

7. Na podlagi prvega odstavka 39. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) sme Ustavno sodišče do končne odločitve v celoti ali delno zadržati izvršitev zakona, če bi zaradi njegovega izvrševanja lahko nastale težko popravljive škodljive posledice. Kadar Ustavno sodišče odloča o zadržanju izvrševanja izpodbijanega predpisa, vselej tehta med škodljivimi posledicami, ki bi jih povzročilo izvrševanje morebiti protiustavnega predpisa, in med škodljivimi posledicami, ki bi nastale, če se morebiti ustavnoskladne izpodbijane določbe začasno ne bi izvrševale.

8. Hišna preiskava po ustaljeni ustavnosodni presoji pomeni hud poseg v pravico do prostorske zasebnosti iz prvega odstavka 36. člena Ustave.¹ Pogoje za omejitev te pravice vsebujejo nadaljnji odstavki omenjenega člena, po katerih ne sme nihče brez odločbe sodišča proti volji stanovalca vstopiti v tuje stanovanje ali v druge tuje prostore, niti jih ne sme preiskovati (drugi odstavek). Pri preiskavi ima pravico biti navzoč tisti, čigar stanovanje ali prostori se preiskujejo, ali njegov zastopnik (tretji odstavek). Preiskava se sme opraviti samo v navzočnosti dveh prič (četrti odstavek). Zadnji, peti odstavek opredeljuje pogoje, pod katerimi sme uradna oseba opraviti preiskavo brez odločbe sodišča in izjemoma brez navzočnosti prič. Z novo drugo povedjo prvega odstavka 216. člena ZKP je za primer, če tisti, čigar stanovanje ali prostor se preiskuje, ali njegov zastopnik ni dosegljiv, predpisano, da mu sodišče postavi pooblaščenca po uradni dolžnosti izmed odvetnikov, hišno preiskavo pa opravi preiskovalni sodnik. Izpodbijana določba omogoča pregledovanje zasebnih prostorov brez navzočnosti osebe, katere stanovanje se preiskuje oziroma brez navzočnosti njenega zastopnika, kar že samo po sebi pomeni težko popravljivo posledico, ki stopnjuje invazivnost posega v pravico do prostorske zasebnosti. Zato bi po oceni Ustavnega sodišča izvrševanje izpodbijane določbe lahko povzročilo težko popravljive škodljive posledice, če bi se izkazalo, da je določba v neskladju z Ustavo.

9. Težko popravljive škodljive posledice bi po drugi strani lahko nastale tudi z zadržanjem izvrševanja izpodbijane določbe, če bi se izkazalo, da ni v neskladju z Ustavo. Nemožnost uporabe pooblastila za izvedbo hišne preiskave v nenavzočnosti upravičenca (v primeru njegove nedosegljivosti) bi namreč negativno vplivala na možnosti državnih organov za uresničevanje javnega interesa po kazenskem pregonu storilcev kaznivih dejanj in s tem na varstvo pravic žrtev in drugih posameznikov do osebnega dostojanstva in varnosti iz 34. člena Ustave.²

10. Ustavno sodišče ugotavlja, da lahko težko popravljive posledice nastanejo tako v primeru nadaljnega izvrševanja morebiti protiustavne izpodbijane določbe kot v primeru zadržanja njenega izvrševanja. Ker hišna preiskava pomeni hud poseg v pravico do prostorske zasebnosti (Ustava namreč ne varuje stanovanja kot objekta, temveč varuje posameznikovo zasebnost v tem prostoru; varuje se stanovanje kot dom, kot zasebnost, ki se dogaja v bivalnem prostoru, glede katerega posameznik upravičeno pričakuje zasebnost in ga šteje kot svoj bivalni prostor),³ je pravica do navzočnosti pri njeni izvedbi še posebej pomembna. Zato Ustavno sodišče ocenjuje, da bi izvrševanje druge povedi prvega odstavka 216. člena ZKP lahko povzročilo težko popravljive škodljive posledice, ki bi bile znatno hujše od posledic, vezanih na zadržanje izvrševanja izpodbijane določbe. Zato je zadržalo izvrševanje druge povedi prvega odstavka 216. člena ZKP.

C.

11. Ustavno sodišče je sprejelo ta sklep na podlagi prvega odstavka 39. člena ZUstS ter tretje alineje tretjega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10, 56/11 in 70/17) v sestavi: predsednik dr. Rajko Knez ter sodnice in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Rok Čeferin, dr. Dunja Jadek Pensa, DDr. Klemen Jaklič, dr. Špelca Mežnar, dr. Marijan Pavčnik, Marko Šorli in dr. Katja Šugman Stubbs. Sklep je sprejelo z osmimi glasovi proti enemu. Proti je glasovala sodnica Mežnar.

Dr. Rajko Knez
Predsednik

¹ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-1006/13 z dne 9. 6. 2016 (Uradni list RS, št. 51/16, in OdlUS XXI, 34).

² Primerjaj sklep Ustavnega sodišča št. U-I-462/18 z dne 13. 12. 2018 (Uradni list RS, št. 1/19).

³ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-1006/13.